

Haza és haladás

A *Hitel* új történelmi rovata elé

A *Hitel* létjogosultsága Németh László, Illyés Gyula, Csoóri Sándor és Görömbei András múlt- és kultúraszemléletén alapszik: a magyar irodalom a nemzeti önzonosság szellemi alkotmánya, az ideális Hazáé, amely a magasban van. A 21. században a történelmi távlatú identitás és a történelmi igazság mibenléte megkérdőjeleződött, ez pedig nemcsak tudományos, hanem sorsközösségi és erkölcsi bizonytalanságot is teremtett. Ugyanakkor a nemzeti múlt kritikus, forrásközpontú és közösségi elvű tanulmányozása nélkül az irodalom nem töltheti be nemzeti közösségépítő szerepét. Ezért lapunk küldetése szempontjából fontos, hogy legyen olyan történelmi profilja, amely a múlt tudományos értelmezése révén a mindenkori magyar közösség önértelmezésének hitelességét segíti.

A *Hitel* a magyar irodalom több évszázados társadalmi felelősségviseleése jegyében, a közösségépítő közművelődés feladatának vállalásával 2020. decemberben tematikus történelmi rovatot indít *Haza és haladás* címmel – utalva a reformkori hagyománynak a kulturális nemzetépítésben betöltött szerepére. Hasábjain a nemzeti önértelmezés történelmi vetületeiről és nézőpontjairól közlünk különálló és tematikus blokkba csoportosítható írásokat. Az itt megjelenő munkákban különösen is érvényesül a történelmi tárgyú publikációktól elvárt összhangzat: a jó történettudomány alap kutatásokra épül, közérthető, és segíti nemzeti közege önértelmezését. A rovat léte lehetőséget teremt arra, hogy a folyóirat elsődleges céljának, a kulturális nemzet építésének problémájához tartozó elemzéseket kiemeljük, és nagyobb figyelmet irányíthassunk rájuk.

Olyan témakörökben szeretnénk itt tanulmányokat, esszéket, kritikákat közölni, amelyek napjaink nemzeti sorskérdéseinek, közösségi közérzetünknek az értelmezéséhez járulnak hozzá korszerű tudományos vértetben. A *Haza és haladás*ban elsősorban a magyar és más Kárpát-medencei identitások, a kulturális nemzetkonceptió értelmezésének kulcsproblémái, az emlékezetpolitika és az emlékezetkutatás kérdései, általában az utóbbi évszázad kollektív sérelmei és amnéziája szempontjából fontos témák feldolgozásai, az önzonosság kihívásainak értelmezései kapnak helyet. Kiemelten kezeljük, és folyamatosan adjuk közre a szellemi és társadalmi mozgalmakkal, a rájuk adott hatalmi válaszokkal, különösen a diktatúrákkal, politikai terrorokkal és rendszerváltoztatásokkal,

valamint az egyháztörténettel kapcsolatos munkákat. Terveink szerint rendszeresen találkozhatnak hasábjainkon olvasóink a nemzetiségi kérdés, a trianoni diktátum, a népi mozgalom, a 20. századi diktatúrák, 1956, 1989 kutatóival és munkáikkal. Tematikus tömbökben szeretnénk szólni az oszmán hódoltság hatásáról, a reformkornak és a dualizmusnak a nemzeti identitás (kényszer) pályáin játszott szerepéről, a kommunista diktatúra társadalmi problémáiról, különös tekintettel az ügynökkérdésre, az értelmiség lehetőségeire, a vidék történetére, az egyházak deformálódására és a rendszerváltoztatás közép-európai és balkáni társadalmi megítélésére. Fórumot kívánunk teremteni a művelődéskutatás és a társadalmi mentálhigiéna problémáinak, valamint a közösség- és művelődésszervezés kortárs kihívásainak is. 2021. februárban – a februári lapszámok 2005-ben kezdett hagyományának egyik meghatározó vonalához illeszkedve, vagyis állam és nemzet, hatalom és értelmiség viszonyát vizsgálva – a bizantinizmus jelenségéről lesz szó.

Rovatunk első témája a magyar őstörténetkutatás, amelynek kapcsán par excellence fölvethető tudomány és nemzeti önbecsülés, illetve politikai közbeszéd összefüggése. Ha van nemzeti tudományág, amelynek művelése önmagán túlmutató képességekkel és hatásrendszerrel jellemezhető, bizonyára a magyar eredet kutatása ilyen. Fontos emlékeznünk ezért saját érdemeik okán azokra, akik a magyarságtudományt nemzetközi színvonalra emelték. Farkas Árpád író egy valódi kuriózumot, László Gyula régészprofesszorral 1992-ben készített interjút bocsátotta rendelkezésünkre, Hóvári János történész, diplomata pedig a 130 éve született világhírű magyar turkológus, Németh Gyula életművét helyezte tudománytörténeti és kultúrdiplomáciai összefüggésrendszerbe. A magyarság keleti eredetének régi-új elméletei közül újra és újra napirendre kerül krónikás hagyományunk szavahihetőségének kérdése. Megkérdeztük ezért M. Lezsák Gabriella népvándorlászoros régészt, művelődéskutatót, hogy friss kaukázusi fölfedezései mit tesznek hozzá az őshazáról és vándorlásról alkotott eddigi összképhez. Perényi Károly középkorkutató történész azt mutatja be, hogyan alakította át a kommunista diktatúra tudománypolitikája az Akadémia és az egyetem magyar őstörténeti kutatásait. Végül Kiss Alpár, fiatal régész szerzőnk iróniától nem mentes áttekintésben veszi sorra a szélsőségesen tudománytalan, ám ma is riasztóan népszerű, misztikus eredetkutatások jellegzetes képviselőit annak bizonyítványaképp, hogy a tudomány közéleti igényű kizsákmányolásának makacs és virágzó szokása nem igényli sem a józan ész, sem a szakmai tisztesség látszatát céljai népszerűsítése érdekében – terjedéséhez elegendő csupán a nemzeti büszkeségre hivatkoznia.

Kölcsey Ferenc híres beszédének (1835) szellemében kívánunk az olvasónak otthonos barangolást történeti közügyeink és a *Hitel* új rovatának sorai között – „Jelszavaink valának: haza és haladás.”

Tevelj Arató György
szerkesztő